

уникнути випадкових жертв в разі перестрілки в людних місцях, адже кулі будуть просто застрягати в перешкодах або в тілі злочинця.

Набої, споряджені експансивними кулями не мають ідеальної балістичної форми, тому їх використання ефективно тільки на порівняно коротких дистанціях.

Необхідно зазначити, що експансивні кулі як боєприпаси вже стоять на озброєнні правоохоронців в багатьох країнах світу, зокрема активно використовують підрозділами спеціального призначення. На цей досвід слід звернути увагу і розглянути можливість впровадження використання експансивних куль як боєприпасів Національної поліції України.

Одержано 06.10.2017

УДК 347.77/78

Дмитро Олександрович ОСТРОВЕРХОВ,
юрисконсульт 1-ї категорії Харківського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України, адвокат

ПРОБЛЕМИ СПІВАВТОРСТВА ПРИ СТВОРЕННІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ ЗА БАГАТОСТАДІЙНИМ ПРОЦЕСОМ

Значне зростання частки цифрових технологій в повсякденному житті кожної людини, стрімкий розвиток інформаційних технологій в суспільних відносинах робить комп'ютерні програми найбільш поширеним та стрімко розвиваючим об'єктом авторського права. Цифрова (електронна) форма їх вираження та здатність зчитування її комп'ютером (ЕОМ) виділяє комп'ютерну програму серед інших об'єктів авторського права та наділяє її специфічними ознаками.

Технологічний процес розробки комп'ютерної програми, припускає її етапність або стадійність, причому як вбачається, зазвичай, з наявністю творчої складової на різних стадіях та етапах створення комп'ютерної програми як об'єкта авторського права. При сучасному підході (конструкції) до правової охорони комп'ютерної програми, за умовчанням вважається, що саме кодинг (написання програмного коду) є творчим процесом, у рамках якого, саме, програміст стає автором та первинним суб'єктом авторського права. Права осіб, творчою працею яких створювалась комп'ютерна програма на стадіях, що передували кодингу, є не захищеними, адже не породжує для них співавторства на твір – комп'ютерну програму в цілому. Розподіл майнових прав на комп'ютерну програму як об'єкт в цілому серед її розробників на різних стадіях, зазвичай, є таким, що не відповідає загальним засадам цивільного законодавства щодо справедливості, добросовісності та розумності.

Висвітлення технології (процесу) створення комп'ютерних програм, програмних засобів, програмного забезпечення і т.ін., з точки зору їх стадійності шляхом аналізу діючих стандартів та нормативних актів, регулюючих етапи та стадії створення програмних продуктів (програмного забезпечення) дозволить наблизитись до розуміння наявності творчої складової на різних етапах (стадіях) створення комп'ютерної програми.

Стадії та етапи створення програмних продуктів, комп'ютерних програм мають визначатися з урахуванням вимог ГОСТ 19.102-77, ГОСТ 34.601-90 та ДСТУ 3918-99, замість якого прийнято ДСТУ ISO/IEC 12207:2014, а також відповідати вимогам Переліку обов'язкових етапів робіт під час проектування, впровадження та експлуатації засобів інформатизації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.02.1998 № 121.

В основі практично всіх сучасних промислових технологій створення програмного забезпечення лежить міжнародний стандарт ДСТУ ISO/IEC 12207:2014 [1] «Системна і програмна інженерія. Процеси життєвого циклу програмних засобів». Цей стандарт, використовуючи стали термінологію, встановлює загальну структуру процесів життєвого циклу програмних засобів, на яку можна орієнтуватися в програмній індустрії. Стандарт визначає процеси, види діяльності і завдання, які використовуються при придбанні

програмного продукту або послуги, а також при постачанні, розробці, застосуванні за призначенням, супроводі і припиненні застосування програмних продуктів.

За стандартом групи процесів життєвого циклу програмного забезпечення включають: процеси угоди (2 процеси), процеси організаційного забезпечення проекту (5 процесів), процеси проекту (7 процесів), технічні процеси (11 процесів), процеси реалізації програмних засобів (7 процесів), процеси підтримки програмних засобів (8 процесів), процеси повторного застосування програмних засобів (3 процеси).

Зупиняючись на кожній із груп процесів життєвого циклу програмного забезпечення, а особливо на таких технічних процесах як аналіз системних вимог, проектування архітектури системи, процес комплексування системи, процес кваліфікаційного тестування системи, та на таких процесах реалізації програмних засобів як процес проектування архітектури програмних засобів, процес детального проектування програмних засобів, процес конструювання програмних засобів, процес комплексування програмних засобів, процес кваліфікаційного тестування програмних засобів, можна з впевненістю сказати, що такі процеси принаймні можуть мати творчу складову при їх здійсненні відповідними особами.

ГОСТ 19.102-77 «Єдина система програмної документації. Стадії розробки» [2] встановлює стадії розробки програм та програмної документації для обчислювальних машин, комплексів та систем незалежно від їх призначення та області застосування. В стандарті визначені наступні стадії розробки програм з відповідними етапами робіт: технічне завдання з обґрунтуванням необхідності розробки програми, з науково-дослідними роботами, з розробкою та затвердженням технічного завдання; ескізний проект з його розробкою та затвердженням; технічний проект з його розробкою та затвердженням; Робочий проект з його розробкою та затвердженням; впровадження з передачею програми в фонд алгоритмів і програм.

Щодо етапів та стадій створення комп'ютерних програм становиться вочевидь, що майже на кожному з них має бути творча складова.

Стандарт «Автоматизовані системи. Стадії створення» (ГОСТ 34.601-90) [3] поширюється на автоматизовані системи (АС), використовувані в різних видах діяльності (дослідження, проектування, управління і тому подібне), включаючи їх поєднання, що створюються в організаціях, об'єднаннях і на підприємствах та встановлює стадії і етапи створення АС, що в цілому співпадають зі стадіями та етапами розробки (створення) програм за ГОСТом 19.102-77 «Єдина система програмної документації. Стадії розробки».

Постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.1998 № 121 містить перелік обов'язкових етапів робіт під час проектування, впровадження та експлуатації засобів інформатизації. Програмне забезпечення є обов'язковим складовим елементом засобу інформатизації, а отже і перелік етапів стосується і стадій створення програмного забезпечення, серед яких необхідно виділити наступні: визначення потреби у засобах інформатизації та вивчення питання щодо можливості їх модернізації для забезпечення виконання необхідних функцій; розроблення техніко-економічного обґрунтування створення або модернізації засобів інформатизації; обґрунтування необхідності використання особистих немайнових та (або) майнових прав інтелектуальної власності на засоби інформатизації; розроблення технічного завдання на створення або модернізацію засобів інформатизації; розроблення технічного та робочого або техноробочого проекту створення чи модернізації засобів інформатизації; проведення навчання фахівців для забезпечення функціонування засобів інформатизації; виконання пусконаладжувальних робіт; проведення випробувань створених або модернізованих засобів інформатизації; введення засобів інформатизації в експлуатацію [4]. Як вбачається практично в кожній стадії створення засобу інформатизації, можливо окрім деяких (ПНР, випробування, проведення навчання фахівців для забезпечення функціонування засобів інформатизації введення в експлуатацію), використовується праця, яка має творчий інтелектуальний характер.

Підсумовуючи аналіз діючих нормативних актів, що регулюють технологію створення комп'ютерних програм в розрізі наявності творчої складової на різних етапах такого створення, цікавою є думка І.Склярова, який зазначає, що «у процесі створення комп'ютерної програми умовно можна виділити наступні три аспекти: прагматичний, семантичний та синтаксичний аспект. Усі три аспекти є творчими, при цьому, звичайно,

найбільш творчий характер мають прагматичний та семантичний, а синтаксичний є технічним виконанням, хоча, безумовно, творчого характеру» [5].

Розглядаючи питання співавторства на комп'ютерні програми, що створювались авторами з докладанням творчої праці на різних стадіях, вбачається примітною думка А. А. Кетрарь, який, вважаючи новизну необхідним елементом будь-якої творчої діяльності, своєрідний синонім оригінальності твору, віддзеркалення індивідуальності автора, разом з тим наголошує: «творчість автора завжди в тій чи іншій мірі пов'язана з ідеями та працями його попередників. Не можна вимагати, щоб кожен твір літератури, мистецтва і особливо науки був абсолютно новим, щоб ніякі його елементи до цих пір не були відомі. У деяких випадках автор виявляє у своїй творчості значну індивідуальність та своєрідність, у зв'язку з чим навіть у разі однакових тем або сюжетів результат його праці набуває характеру цілком самостійного оригінального твору» [6, с. 419]. Тут автор має на увазі, що створення має базуватися на якомусь «рівні новизни», але вважаю цілком справедливим таке твердження і до випадків коли за багатостадійним процесом створення об'єкта інтелектуальної власності (авторського права) – комп'ютерної програми творчий труд на кінцевому етапі її створення не просто пов'язаний з ідеями та творчою працею осіб, на попередніх стадіях, а взагалі неможливий без їх виконання.

При цьому не треба забувати, що засобами авторського права не захищаються ідеї, принципи, концепції, викладені у творі (частина 3 статті 8 закону України «Про авторське право і суміжні права») [7].

Разом з тим, відповідно до статті 13 закону України «Про авторське право і суміжні права» співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір. Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення.

В статті 436 ЦК України [8] наголошується, що авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, незалежно від того, становить такий твір одне нерозривне ціле чи складається з частин, кожна з яких може мати ще й самостійне значення. Частина твору, створеного у співавторстві, визнається такою, що має самостійне значення, якщо вона може бути використана незалежно від інших частин цього твору.

Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права з'являється на стадії написання програмного коду, який може зчитувати і виконувати комп'ютер (ЕОМ). При цьому, творчої інтелектуальної праці на таких стадіях розробки (створення) комп'ютерної програми, як розробка концептуального дизайну, постановка завдання, висування ідеї може бути не менша, а набагато навіть більше ніж на стадії кодинга (програмування). Набування авторських прав на окремі складові результати багатостадійного процесу створення комп'ютерної програми як об'єкта авторського права, навіть у разі можливості використання їх окремо та захисту не дає таким особам права бути співавторами складного об'єкта – комп'ютерної програми, вартість майнових прав на яку не сумірна навіть з сумою вартостей майнових прав на кожний окремий об'єкт. Тобто економічні вигоди від майнових прав на комп'ютерну програму в цілому набагато більше ніж сума економічних вигід від майнових прав окремих технологічних частин, що можуть бути об'єктами захисту авторським правом.

Між тим, в Директиві Ради Європейської Союзу про правову охорону комп'ютерних програм (91/250/ЄЕС) вказується, що в цілях цієї Директиви термін «комп'ютерна програма» включатиме програми у будь-якій формі, у тому числі і ті, які вбудовані в металеві деталі; враховуючи, що цей термін також включає підготовчі оформлювальні роботи, які ведуть до розвитку комп'ютерної програми, передбачаючи, що суть підготовчих робіт така, що комп'ютерна програма має від них результат на останньому етапі. В статті 1 цієї ж Директиви наголошується, що держави-члени охоронятимуть комп'ютерні програми авторським правом разом з літературними творами в сенсі Бернської Конвенції з охорони наряду з літературними і художніми творами. В цілях цієї Директиви термін «комп'ютерні програми» включає і їх підготовчий оформлювальний матеріал [9].

З прагненням України до вступу в Європейське співтовариство директиви ЄС до їх імплементації у вітчизняному законодавстві є орієнтиром та напрямком дій на законодавчому рівні.

Підсумовуючи вищезазначене, вважаю за потрібне визначити наступне:

1. Технологічний процес розробки комп'ютерної програми, припускає її етапність або стадійність, причому як вбачається, зазвичай, з наявністю творчої складової на різних стадіях та етапах створення комп'ютерної програми як об'єкта авторського права.

2. Творчої інтелектуальної праці на таких стадіях розробки (створення) комп'ютерної програми, як висування ідеї, розробка концептуального дизайну, постановка технічного завдання та інше, може бути не менша, а набагато навіть більше ніж на стадії кодинга (програмування).

3. За сучасної правової конструкції відповідно до чинного законодавства особа, що складає вихідний код стає автором та первинним суб'єктом авторського права на комп'ютерну програму та отримує відповідні майнові права на весь твір в цілому.

4. Права осіб, що творчою працею створювали комп'ютерну програму на стадіях, що передували кодингу, є не захищеними, адже не породжує для них співавторства на твір – комп'ютерну програму в цілому.

5. Розподіл майнових прав на комп'ютерну програму як об'єкт в цілому серед її розробників на різних стадіях, зазвичай, є таким, що не відповідає загальним засадам цивільного законодавства щодо справедливості, добросовісності та розумності.

6. Можливими шляхами розв'язання зазначеної проблеми вбачається: 1) визначення на законодавчому рівні складного об'єкта з вищезазначеними ознаками, надання правового режиму захисту складному об'єкту та введення на законодавчому рівні нового об'єкта авторського права, який би увібрав в себе відповідні складові елементи, або 2) визначення у складі комп'ютерної програми підготовчих та інших матеріалів, що передували та обумовили створення об'єкту авторського права – комп'ютерної програми.

Список бібліографічних посилань: 1. ДСТУ ISO/IEC 12207:2014 «Інженерія систем і програмного забезпечення. Процеси життєвого циклу програмного забезпечення». 2. ГОСТ 19.102-77 «Єдина система програмної документації. Стадії розробки». 3. ГОСТ 34.601-90 «Автоматизовані системи. Стадії створення». 4. Про затвердження переліку обов'язкових етапів робіт під час проектування, впровадження та експлуатації засобів інформатизації: постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.1998 № 121 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-98-п> (дата звернення: 21.07.2017). 5. Складові. І. Комп'ютерна програма і авторське право. Інтелектуальна власність. 2003. № 7. С. 11–12. 6. Кетрарь А. А. Поняття та ознаки об'єкта авторського права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 59. С. 416–422. 7. Про авторське право та суміжні права: закон України від 23.12.1993 № 3792-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 21.07.2017). 8. Цивільний кодекс України: закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 21.07.2017). 9. Директива Совета Европейского сообщества о правовой охране компьютерных программ (91/250/ЕЭС): от 14.05.1991 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_065 (дата звернення: 21.07.2017).

Одержано 13.10.2017

УДК 343.125

Наталя Валеріївна ПАВЛОВА,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ТЕХНІЧНІ НОСІЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ДОКАЗ ФАКТІВ ТА ОБСТАВИН, ЯКІ ЗАФІКСОВАНІ НА НИХ

На сьогодні фотознімки, звуко- відеозаписи відіграють значну роль у процесі доказування під час здійснення розслідування кримінального провадження. Між тим, не